

11.5.2023

TERVEYS- JA HYVINVOINTIALAN UUSI KASVUOHJELMA

Ehdotukset hallitusohjelmaan:

TEMin ja STM:n yhteistyönä **käynnistetään terveys- ja hyvinvointialan kasvua ja uudistumista vauhdittava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelma jatkona terveysalan TKI-kasvustrategialle.** Ohjelma vastaa nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön uudistamalla rakenteet ja menettelytavat, joilla alan dataa, tutkimustuloksia, digitalisaatiota ja teknologiaa hyödynnetään TKI-toiminnassa yhteistyössä hyvinvointialueiden, korkeakoulujen, rahoittajien ja alan yritysten kanssa.

Digitalisaatio ja terveysteknologia ovat tällä hetkellä keskeisin sosiaali- ja terveysalan tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaa muuttava voima. Näiden hyödyntäminen vaatii merkittävää osaamisen ja kyvykkyyksien kehittämistä.

STM on toisaalla ehdottanut, että **toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen digitalisaatio-ohjelma**, joka lisää toiminnan vaikuttavuutta, tehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä ja auttaa vastaamaan henkilöstöpulan, hoito- ja palveluvelan sekä talouden alijäämään aiheuttamiin haasteisiin. Ohjelma toimii keskeisenä kehitys- ja innovaatiotoimintaa vauhdittavan voimana.

Digitalisaatio-ohjelmassa toteutetaan sote-alan digitaalinen transformaatio kansallisesti. Kasvuohjelma varmistaa kansallisesti syntien innovaatioiden liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksien hyödyntämisen.

Tavoitteet

Tavoitteena on vaikuttaa siihen, että terveys- ja hyvinvointialan ekosysteemi kehittyy suotuisasti, tuottaa korkeaa arvonlisää, säilyy elinvoimaisena sekä on osaamisensa ja luovuutensa puolesta houkutteleva yhteistyöympäristö kansainvälisille toimijoille. Tavoitteena on vahvistaa terveysalan toimijoiden ja hyvinvointialueiden yhteistyötä vaikuttavuuden lisäämiseksi ja palveluiden uudistamiseksi mm. datan ja digitalisaation käyttöä tukemalla.

- Ala säilyy korkeaa arvonlisää tuottavana alana Suomessa
 - Etlan selvityksen mukaan kymmenen vuoden aikana vuoteen 2018 mennessä alan arvonlisä kasvoi 80 prosenttia (arvonlisä 2018 oli 2,4 mrd euroa)
 - Ala on vahvasti tutkimuspainotteine ala: tk henkilöstön osuus koko henkilöstöstä on 14 prosenttia kun vastaava osuus koko yrityssectorilla on kuusi prosenttia
- Ala säilyy houkuttelevana ympäristönä osaamisensa ja luovuutensa ansiosta niin kotimaisille kuin ulkomaisille toimijoille
 - Verkostot kasvattavat osaamista, ekosysteemit houkuttelevat investointeja
- Ala pysyy mukana teknologisessa kehityksessä
 - Data ja digitalisaatio tulevat entuudestaan korostumaan uusina mahdollisuuksina
- Vahvempi yhteys HVA palveluiden kehittämiseen tavoitteena uusien ratkaisujen ja teknologioiden pilotointi ja käyttöönotto sekä hyvien käytäntöjen leviäminen

Ehdotuksen tarkempi sisältö

Hyvinvointialan uudessa kasvuohjelmassa keskeisiä tehtäviä ovat:

- Varmistetaan hyvinvointialueiden ja yhteistyöalueiden tarkoituksenmukainen rooli, organisoituminen ja rahoitus TKIO-asioissa sekä käyttöön otetaan toimintamallit ja rakenteet, jotka parantavat julkisten ja yksityisen organisaatioiden yhteistyötä.
- Yhteensovitaan sote-alan tutkimus- ja kehitystoiminnan lainsäädäntöä. Kehitetään ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen lainsäädäntöä kokonaisuutena tukemaan erityisesti uudentyypistä, monia lähteitä ja data-analyysimenetelmiä yhdistelevää hybriditutkimusta tietosuoja ja -turva huomioiden. Huomioidaan tässä Eurooppalaista terveysdata-avaruutta (EHDS) koskevan asetuksen eteneminen. Esimerkiksi toisiolakia ei ole perusteltua avata ennen EHDS asetuksen valmistumista.
- Selvitetään mahdollisuudet perustaa yhtenäinen kansallinen tietoturvallinen käyttöympäristö luottamuksellisten henkilötietojen tutkimuskäyttöön erityisesti Findatan ja Tilastokeskuksen nykyisten ympäristöjen pohjalta.
- Kehitetään toimintamalleja ja rakenteita, joilla julkisten ja yksityisten osapuolien yhteistyönä markkinoidaan suomalaista digitaalisen terveyden ja terveysteknologian osaamista ja viedään palvelukonsepteja ja tuotteita kansainvälisille markkinoille
- Varmistetaan aikaisemmissa vaiheissa käynnistettyjen kansallisten osaamiskeskittymien (mm. syöpä, neuro) sekä biopankkien verkoston toiminnan vakiintuminen ja siirtyminen toimimaan omillaan ilman pysyvää valtion erillisrahoitusta.
- Vahvistetaan alan rahoitusympäristöä ja innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä sekä varmistetaan osaamisen ja tutkimuksen korkea taso eri toimenpiteillä. Luodaan toimintamalleja tutkimuksesta liiketoimintaan.
- Uudistetaan ohjelman organisaatio- ja toimintamalli, tukemaan vahvempaa johtamista ja koordinaatiota sekä koko alan julkisten ja yksityisten eri toimijoiden osallisuutta

Liiketoiminnalle ja viennille edellytyksiä tuottavan Sote digitalisaatio-ohjelman keskeisiä tehtäviä ovat:

- jatketaan uusien digitaalisten palveluiden kehittämistä kansalaisille, joilla nämä pystyvät entistä paremmin huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan
- muutetaan alan toimintaprosesseja tehokkaammiksi ammattilaisten digitaalisten palveluiden, prosessien automatisoinnin ja sote-tiedon paremman liikkuvuuden avulla
- toteutetaan tiedolla johtamisen palveluita ja näiden edellyttämiä rakenteita. Näiden avulla hyvinvointialueita voidaan ohjata kansallisesti sekä hyvinvointialueiden omaa toimintaa johtaa vaikuttavasti
- hyödynnetään tekoälyn mahdollisuudet edellä kuvatuissa palveluissa
- kansalaisten, ammattilaisten ja tiedolla johtamisen tietojärjestelmien kehitystä ohjataan tapahtumaan kansallisesti tai yhteistoiminta-alueittain kustannushyötyjen saavuttamiseksi
- uudistetaan sote-tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä mahdollistamaan edellä kuvattu kehitys ml palvelutarpeen ennakoiva arviointi sekä tekoälyn hyödyntäminen.
- kehitetään alan osaamista ja kyvykkyyskäyttöä toteuttaa digitaalinen transformaatio sote-alalla

Nykytilan haasteita

Keskeisiä nykytilan haasteita, joihin ehdotus vastaa

- Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö toimii puutteellisesti, jotta kansallinen kehitys tukisi parhaalla mahdollisella tavalla uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja vientituotteiden syntymistä ja myyntiä
- Digitaalisen hyvinvoinnin ja terveysteknologian vienti- ja työllisyysvaikutus ei ole niin merkittävä kuin se voisi olla
- Lainsäädäntö ei mahdollista riittävästi teknologian ja datan hyödyntämisen mahdollisuuksia hoitotyössä tai tutkimuksessa

- Digitalisaatiolla ei ole vielä saavutettu riittäviä kustannushyötyjä, kun toiminnan muutokset ovat jääneen vähäisiksi ja automatisaatiota ei ole pystytty riittävästi hyödyntämään
- Digitaalisten palveluiden käyttö ammattilaisille ja kansalaisille ei ole riittävän sujuvaa ja tehokasta eri järjestelmien suuren määrän, hajanaisuuden, käyttöliittymien kömpelyyden ja datan heikon liikkuvuuden vuoksi
- Johdon käytettävissä ei ole riittävän hyviä tietoja ja välineitä sosiaali- ja terveyspalveluiden toiminnasta, kustannuksista ja vaikuttavuudesta päätöksentekoon ja kehittämiseen
- Alan eri ammattilaisten (johdon, toiminnan kehittäjien, ICT-ammattilaisten) osaaminen ei ole riittävä digitaalisen transformaation muutoksen hallintaan

Mahdollisuudet hyötyihin

Sote-uudistus merkitsee vahvaa tilausta TKI-toimintaan perustuvalla palveluiden laadun ja tuottavuuden parantamisella. Kasvuohjelma toimii uudistajana, vauhdittajana ja katalyyttinä, jonka avulla saavutetaan merkittäviä hyötyjä ihmisten hyvinvoinnille, palvelujärjestelmän tehokkuudelle sekä liiketoiminnalle. Ohjelman avulla sote-palvelujärjestelmän digitalisaatioon kohdistettavat merkittävät investoinnit luovat myös liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä. Terveysteknologian viennin kasvu jatkuu ja voimistuu. Terveysteknologian laiteviennin arvo vuonna 2022 oli 2,65 miljardia euroa (ei sisällä ohjelmistovientiä). Kasvua edelliseen vuoteen oli 6 prosenttia.

Toimintatapojen muuttamisen, automaation, tekoälyn hyödyntämisen, järjestelmäkehityksen keskittämällä ja datan paremman liikkuvuuden avulla on mahdollista saavuttaa merkittäviä kustannushyötyjä ja varmistaa työvoiman riittävyys.